

Het dreigingsniveau in ons land is weer 'normaal'. **GAEA SCHOETERS** vindt het vreemd dat de meeste mensen het ondertussen gewoon zijn dat privacy ondergeschikt is aan de veiligheid.

Een veiligheidsstaat is snel

Na meer dan twee jaar heeft het Ocad, het coördinatieorgaan voor dreigingsanalyse, het dreigingsniveau verlaagd van drie naar twee. Dat betekent dat de soldaten eindelijk uit het straatbeeld verdwijnen. Althans, 'proportioneel', want premier Charles Michel (MR) kondigde al aan dat het leger op strategische plaatsen op post blijft.

De terreurmaatregelen hebben onze maatschappij ingrijpend veranderd. De afgelopen maand ben ik tien keer gefouilleerd en zes keer gespipet. Mijn biometrische kenmerken zijn twee keer gescand, en ik passeerde zeven keer door een bodyscanner. Nochtans deed ik niets verkeerd: ik nam alleen geregeld het vliegtuig. Zelfs de peuter voor mij ontsnapte niet aan de controle: 'Spreid je armen eens en speel vliegtuig?' Eenmaal hij volwassen is, zal hij niet protesteren: jong geleerd, is oud geaccepteerd. Net zoals hij het normaal zal vinden dat zijn vingerafdrukken, biometrische kenmerken en stemprofiel in een databank zitten. Dat elke stap die hij zet door camera's wordt geregistreerd. Dat zijn mails worden gescand. Kortom: dat zijn privacy ondergeschikt is aan de veiligheid. Voor hem is dat normaal, net zoals de soldaten in treinstations en winkelstraten na drie jaar het nieuwe normaal zijn.

Een veiligheidsstaat is snel gemaakt. Eigenlijk komt het neer op een herschikking van prioriteiten: het is een vorm van maatschappelijke ordening die veiligheid boven vrijheid, democratie en mensenrechten plaatst – want dat zijn luxeproducten. Nooit eerder in de geschiedenis schaften we democratische verworvenheden in zo'n tempo af: in vijftien jaar tijd sneuvelde het briefgeheim,

het vermoeden van onschuld en het recht op privacy. Sinds 2014 is een hele rist terreurmaatregelen door het parlement gejaagd: de uitbreiding van de wet op de bijzondere opsporingsmethoden, de PNR-richtlijn die de veiligheidsdiensten inzage geeft in de passagiersgegevens van internationaal verkeer, de wet op prepaid simkaarten en de mogelijkheid om de nationaliteit af te nemen.

In naam van de veiligheid pleegden we een aanslag op de rechtsstaat die veel doeltreffender was dan welke terreurdaad ook, want op een gegeven moment is de rechtsstaat zo uitgehold dat hij weg is. Vreemd genoeg maakt de gemiddelde burger daar

geen bewaar tegen, net zomin als tegen de soldaten op straat. Nochtans vindt zowel Human Rights Watch als Amnesty International de Belgische terreurwetten disproportioneel: 'Elk op zich zijn ze problematisch, maar opgeteld komen ze neer op een totale vertrappling van de Europese vrijheden.'

Made in Israël

Antwerpen kocht onlangs city tanks aan. In 2016 bewonderde minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken Jan Jambon (N-VA) die voertuigen op de International Homeland and Cyber Security Conference in Tel Aviv, waar hij Israëlische

experts consulteerde over inlichtingen, surveillance en defensie. Want 'we kunnen veel leren van hun ervaring'.

Het Israëlische veiligheidsmodel is een fantastisch exportproduct. Sinds 9/11 is *homeland security* een miljardenindustrie, goed voor bijna 15 procent van de buitenlandse export: in 2016 verkocht Israël voor 7,5 miljard dollar beveiligingsapparatuur en knowhow aan het buitenland. Dat is een onderschatting: veel opleidingen aan buitenlandse veiligheidsdiensten zitten niet in de cijfers, want beveiliging valt in Israël onder de dienstensector. Tegelijkertijd is het land ook het grootste security-



GAEA SCHOETERS

Wie? Journaliste en schrijfster.

Wat? Als we het Israëlische veiligheidsmodel importeren, dan zeggen we het Europese samenlevingsmodel op.



'In naam van de veiligheid pleegden we een aanslag op de rechtsstaat die veel doeltreffender was dan welke terreurdaad ook.'

© Jan Van der Perre



**VAN
KAPITAAL
BELANG**

GERT PEERSMAN

HET IS DE SCHULD VAN DE DUITSCERS EN DE NEDERLANDERS

Om de kosten van de vergrijzing te betalen, moeten het begrotingstekort en de overheidsschuld dalen. Tegelijkertijd moeten we zelf een aanvullend pensioen opbouwen door meer te sparen. Het zijn twee wijsheden die hout snijden, maar in de praktijk staan ze haaks op elkaar, en dat leidt tot problemen.

Het is een boekhoudprincipe waar we niet aan kunnen ontsnappen: tegenover iedere euro spaargeld moet en zal altijd een vorm van schuld staan. Dat kunnen aandelen of leningen aan andere gezinnen, bedrijven of de overheid zijn. Wat door de privésector (gezinnen en bedrijven) jaarlijks netto gespaard wordt, moet bijgevolg door de overheid geleend worden, en omgekeerd.

Het gevolg is dat begrotingstekorten pas afgebouwd kunnen worden als gezinnen minder sparen dan ze vandaag doen. Als we door een vergrijzende bevolking collectief meer willen sparen voor ons pensioen en

bedrijven evenveel spaargeld blijven ophalen, dan zal dat daarentegen alleen maar kunnen door een toename van de overheidsschuld. Het is frustrerend als je je op de vergrijzing wil voorbereiden, maar de pensioenspaarpot en de overheidsschuld zijn communicerende vaten. Je kan niet het ene vaatje vol tappen en het andere laten leeglopen.

Een belangrijke nuance is dat dit boekhoudprincipe geldt op wereldniveau. Individuele landen kunnen afwijken. Als de privésector en overheid van een land samen een spaaroverschot hebben, dan betekent dit dat er andere landen zijn die schulden opbouwen, en daar knelt het schoentje. Dit onevenwicht tussen landen was namelijk een van de voornaamste oorzaken van de financiële crisis. China, Japan, Duitsland en de olie-exporterende landen hadden substantiële spaaroverschotten. Dat spaargeld moest ergens naartoe en heeft uiteindelijk zijn weg gevonden naar de Ameri-

kanse, Britse en Zuid-Europese huizenmarkten. Het resultaat kennen we: vastgoedbubbel en overmatige gezinsschulden in die landen die niet meer terugbetaald konden worden, waardoor de spaaroverschotten gedeeltelijk in rook opgingen en de schulden naar de overheden werden doorgeschoven.

De belastingverlagingen van Donald Trump worden gefinancierd met het Europese spaaroverschot

Je zou denken dat we ondertussen ons lesje hebben geleerd, maar Japan volhardt in de boosheid. Ook China heeft jaarlijks nog steeds een spaaroverschot, al is dit

minder groot dan in de aanloop naar de crisis. Maar de grootste spaarders vandaag zijn de Europeanen. De begrotingstekorten in Europa dalen, terwijl de gezinnen naartoe een pensioenspaarpot aanleggen. Volgens de Oeso had de eurozone in de voorbije twee jaar een netto spaaroverschot van 390 en 374 miljard euro. Ook voor 2018 wordt een overschot van 393 miljard voorspeld. Cumulatief gaat dit over gigantische bedragen.

Die spaaroverschotten moeten ergens naartoe, en vandaag gaan ze opnieuw naar de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk. Zo worden de belastingverlagingen van Donald Trump gefinancierd met het Europese spaaroverschot. Ook de Amerikaanse vastgoedmarkt draait opnieuw op volle toeren. Zal het deze keer anders zijn? Ik denk het niet. Het is naïef om te geloven dat we dit Europese apeltje voor de dorst ooit zonder waardevermindering zullen terugzien. Beide landen hebben ook een ver-

gemaakt

testlab ter wereld: de VS leveren hun wapens voor tests in *real combat*, Europa subsidieert Israëlische bedrijven die research doen naar beveiligingstechnologie. De betonblokken die veilige zones afbakenen? Israëlisch idee. De biometrische scanapparatuur voor luchthavens? Voor u getest op Palestijnen bij de grensovergangen tussen Israël en Gaza. Zonder toestemming van de Palestijnen, natuurlijk.

Israël heeft een performant veiligheidssysteem. Maar willen we die vorm van *occupation-style policing* werkelijk importeren? Jambon noemde het in Tel Aviv een 'noodzakelijke inhaalbeweging op het vlak van veiligheid'. Hij vindt, kortom, dat wij kunnen en moeten leren van een land dat sinds zijn oprichting twee keer per jaar de noodtoestand heeft verlengd, elke burger traint tot een militaire machine en inschakelt als onderdeel van zijn *security circles*, en de grootste etnische segregatie ter wereld kent sinds de afschaffing van de apartheid. In ruil voor haar expertise oefent de Israëlische lobby druk uit op de Europese veiligheidsdiensten om organisaties zoals Hezbollah te monitoren, hoewel die hier geen dreiging vormen. Zo worden wij deel van haar veiligheidsbeleid.

Veiligheidstheologie

'Wat importeert Europa echt, als we wapens, technologie en beveiligingsadvies importeren uit Israël?', vroeg VPRO-documentairemaakster Nirit Peled zich af in haar film *State of alert*. 'Angst, segregatie en intifada', antwoordde antropologe Yael Berda. Want in naam van wat zij *security theology* noemt, is alles toegestaan. De veiligheidsstaat steunt niet alleen op veiligheid verkiezen boven vrij-

grijzende bevolking die zou moeten sparen voor haar pensioen. Hoe gaan zij ons ooit terugbetalen?

Waar zit het Europese probleem? Voor de financiële crisis hadden we een spaaroverschot, maar in België houden overheid en privésector elkaar vandaag min of meer in evenwicht. Het Europese overschot wordt grotendeels bijeen gespaard door Duitsland en Nederland, met netto spaaroverschotten van respectievelijk 260 en 70 miljard euro. Beide landen hebben zowel een overschot op de begroting als een substantieel spaaroverschot in de privésector. Volgens de voormalige directeur van het Nederlandse planbureau, Coen Teulings, staan beide landen in voor ongeveer 50 procent van het wereldwijde spaaroverschot. Zijn conclusie is snoeihard: Duitsland en Nederland zijn niet de oplossing, maar het grote probleem van de werelddeconomie.

Onze noorder- en oosterburen moeten beseffen dat het problematisch is om een

De biometrische scanapparatuur voor luchthavens? Voor u getest op Palestijnen bij de grensovergangen tussen Israël en Gaza

heid en privacy, maar ook op *ethnic profiling*: om het onveiligheidsgevoel van een deel van de bevolking weg te nemen, wordt een andere bevolkingsgroep gestigmatiseerd en onderdrukt.

Dat precies de frustratie die daaruit voortkomt de belangrijkste voedingsbodem vormt voor terreur, vergeten we. Het Israëlische model invoeren, komt neer op het Europese samenlevingsmodel opzeggen. Hoe willen we nog aan integratie werken als we de hele moslimgemeenschap als een veiligheidsrisico zien? Hadde we die 140 miljoen euro om het leger op straat te houden niet beter besteed aan onderwijs, of preventie?

Politieke dialoog is natuurlijk minder lucratief, zowel voor de beveiligingsindustrie als voor de politici van nieuw rechts. Daarom wil de N-VA soldaten in het straatbeeld laten staan: niet voor de veiligheid, maar als verkiezingsaffiche. Om ons elke dag te herinneren aan de terreurdreiging, en zo onze irrationele angst in stand te houden.

Willen we winkelen met een machinegeweer in onze nek? Willen we leven in de waan dat we een land in oorlog zijn, willen we dat onze kinderen zo opgroeien? En vooral: willen we voor de illusie van veiligheid onze grondrechten en verlichtingswaarden opgeven?

overschot op de begroting te hebben wanneer ook de privésector een spaaroverschot heeft. Het is een paradox die ingaat tegen ons buikgevoel, maar hij creëert onenwichten en leidt tot schuldencrisissen, waardoor het spaargeld uiteindelijk deels verdampt. In plaats van de plannen van Trump en de vastgoedleningen van de Amerikaanse gezinnen te financieren, zouden beide overheden hun spaaroverschot beter aanwenden voor investeringen in de eigen economie, zoals bijvoorbeeld infrastructuur, onderwijs, onderzoek en innovatie. De kans is veel groter dat je daar later wel pensioen mee zal kunnen betalen. Laat het de komende weken een inspiratie zijn voor de Duitse regeringsonderhandelingsen.

Gert Peersman is hoogleraar economie, verbonden aan de UGent. Wekelijks komt op dinsdag een gezaghebbende economische stem aan het woord.



COLUMN

IGNAAS DEVISCH

WAAR BEMOEIT DIE APP ZICH MEE?

In Zweden is ophef ontstaan over een app voor 'seks zonder zwangerschap' (*DS 22 januari*). Die vertelt vrouwen die niet zwanger willen raken, het precieze tijdstip van hun eisprong, zodat ze dan geen onbeschermd seks hebben. Ondanks die technologie raakte nu bekend dat al zeker 37 Zweedse vrouwen tóch zwanger zijn en om abortus vragen. Als je weet dat wereldwijd zo'n 380.000 vrouwen de app gebruiken, dan zal je de overbevolking duidelijk niet via dit snuffe bestrijden.

Dit voorval is in meer dan één opzicht typerend voor het terrein van de zogeheten *mobile health*, technologie die ons in staat stelt om zelf met onze gezondheid bezig te zijn. Applicaties op een smartphone en *wearables* zijn de bekendste toepassingen en hebben stilaan een grote impact op onze omgang met gezondheid, want we stemmen ons gedrag erop af. Om een idee te geven: eind 2015 hadden we zo'n 165.000 gezondheidsgelateerde apps ter beschikking. Slechts een fractie ervan is doeltreffend. Vooral diegene die ontwikkeld zijn voor een welomlijnde

doelgroep met een specifieke pathologie, scores goed. Die voor hartpatiënten, bijvoorbeeld, die met zelfmonitoring een eind op weg kunnen tijdens hun revalidatie, mits ze ook een goede dialoog hebben met het zorgteam. Dan biedt technologie een meerwaarde en vormt het een goede aanvulling bij de therapie.

Helaas pindakaas, de meeste apps hebben geen medisch validatieproces doorlopen en spelen vooral marktgewijs in op de trend om de eigen gezondheid te managen. Die producenten maken ons al te graag wijs dat wie zijn gezondheid via apps en *wearables* monitort, zelf voor doktertje kan spelen. Het lijkt ook simpel, even downloaden en hupsakee, we zijn vertrokken: hartslag, cholesterol of andere parameters, de technologie houdt het bij voor jou. Maar wat moet je met al die gegevens zonder medische voorkennis? Stel dat je app aangeeft dat je hartslag afwijkt van bepaalde waarden, waarop wijst dat dan? Hoe moet je dat analyseren? Alsof we plots allemaal een volwaardige diagnose kunnen stellen en pakweg een set aan data kunnen koppelen aan specifieke symptomen.

We vinden het logisch dat medicijnen vooraf getest zijn en dat we daarna nog een toelichting krijgen van de apotheker hoe we ze moeten gebruiken. Een app daarentegen is zomaar ter beschikking, maar naar het juiste gebruik ervan is het vaak raden. Terwijl de impact op onze gezondheid even groot kan zijn. Mobile technologie stuurt ons gedrag via berichten en geluiden en neemt beslissingen

over: eet dit, zet zoveel stappen, loop sneller. Of die aanpak op een wetenschappelijke leest is geschoeid, weten we niet. De statistieken die op ons afkomen, kunnen onbetrouwbaar zijn, maar zodra ze in roulatie zijn, leiden ze een eigen leven. Bij wijze van boutade: zet een percentage na een willekeurig cijfer en het krijgt een wetenschappelijk aura.

De berichten die je ontvangt bij gebruik ervan ('goed gelopen', 'uw cholesterolwaarde is meer dan gemiddeld') zijn nochtans geen natuurwetten. Het gaat om informatie gebaseerd op input van de makers ervan. En een hoge notering in de gebruikersranking biedt geen garantie op wetenschappelijke betrouwbaarheid. Het is niet omdat je app zegt dat je 'goed bezig bent' dat het medisch klopt. Die app heeft je niet onderzocht en kent je medische geschiedenis niet. Ze geeft je alleen generieke gegevens door, terwijl gezondheid een hoogst particuliere zaak is. Ons lijf en ons hoofd zijn uniek en dat kun je niet met gemiddeldes inschatten.

Ten slotte zijn er de gevolgen van het gebruik van mobiele gezondheidstechnologie, waarvan privacy het meest in het oog springt.

Het is niet omdat je app zegt dat je 'goed bezig bent' dat het medisch klopt

Trots als we zijn over het aantal gelopen kilometers delen we op sociale media de data van gezondheid-apps. Dat houdt risico's in: we kunnen erop afgereken worden, want de werkgevers, de adverteerders en de verzekeraars kijken mee en weten daardoor ook waar en wanneer we wat doen. Dat hoeft niet per se dramatisch te zijn. Maar laat het dan een bewuste keuze zijn en niet het onbedoelde resultaat van allerlei dagelijkse beslissingen waarbij we niet eens stilstaan.

Dat laatste is nochtans een noodzaak. Technologie lijkt neutraal, maar is dat helemaal niet. Het blitse en sexy karakter van allerlei snuffes doet ons al te makkelijk vergeten dat aan elke toepassing menselijke keuzes voorafgaan. Terwijl veel apps laten uitschijnen dat ze onze zelfbeschikking versterken, is de realiteit minder rooskleurig. Hun instructies sturen ons gedrag zonder dat wij ons afvragen of de richting die we ermee ingaan wel de juiste is. O we als arts zich bemoeit met onze leefstijl. Dan staat onze zelfbeschikking op het spel en reageren we met 'waar bemoei jij je mee?' Maar als mobiele technologie adviezen op ons scherm projecteert, lopen we als circus-aapjes vrolijk lachend mee en lijkt alle zin voor kritiek verdwenen.

Ignas Devisch doceert medische filosofie en ethiek aan de UGent en de Artevelde-hogeschool. Zijn column versijnt tweewekelijks op dinsdag.

Het juiste woord

Het artikel over het proces tegen de Wevelgemse diaken die beschuldigd wordt van tien moorden, zondigt nog maar eens tegen het foute gebruik van de term 'euthanasie' (*DS 20 januari*). Er wordt in gesteld dat de diaken opbiechtte tientallen bejaarden te hebben 'geëthanaseerd'.

Ook andere media hebben het geregeld over 'het euthanaseren van de zieke giraf' of van 'de aangespoelde potvis'. Zelfs in het dagelijkse taalgebruik hanteert men de terminologie verkeerd. Mensen zeggen

dat ze 'hun hond gaan laten euthanaseren'. In België is het begrip euthanasie strikt gedefinieerd. Het kan alleen op uitdrukkelijk verzoek van de betrokkene zelf. In de eerder genoemde voorbeelden gaat het niet over euthanasie, maar over 'levensbeëindiging zonder verzoek'.

Laten we bij het begin van dit assisenproces de juiste terminologie hanteren. Het maatschappelijke debat rond euthanasie wordt al genoeg vertroebeld.

WIM DISTELMANS

Voorzitter Federale Commissie Euthanasie.